

KMETOVOALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 15. V Ljubljani, 15. oktobra 1914. Letnik XXXI.

Obseg: Vojska, kuga, lakota. — Ogled tvornic apnenega dušika v Dalmaciji. — Živinoreja v vojnem času. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Inserati.

Vojska, kuga, lakota.

Česar prosimo v molitvah da nas Bog obvari, t. j. vojske, kuge in lakote, to imamo, oziroma to utegnemo dobiti. Vzroka pa, v bodočnost črno zreti, ni nobenega, kajti le od nas samih je zavisno, da odvrnemo večje zlo nego je tisto, ki ga prostovoljno in radi prevzamemo nase zaradi večje slave naše stare Avstrije, ki bo nepremagana in novo okrepljena izšla iz velikanskega boja med najmočnejšimi evropskimi državami.

Kmetijski stan si šteje v čast, da je stebler države. Vsaka čast pa ima svoje dolžnosti; tako imamo tudi mi v teh težkih časih izpolnjevati veliko nalogo, ktere se moramo zavedati, če naj jo vršimo častno. Naša naloga je: pomagati do končne in popolne zmage in odvrniti vsa ona zla velikanske vojske, ki ji slede, če bomo držali roke križem, namesto da bi pravočasno ukrenili vse potrebno v njih odvritev. Ne čakajmo vse pomoči iz cesarskega Dunaja, kajti tam ne zmorejo vsega; bodimo samostojni in pomagajmo si sami brez odloga!

I. Vojska.

Do vojske je moralo priti in lahko rečemo: bolje preje kakor pozneje. Mi vsi poznamo našega dobrotljivega cesarja in če se je on kot izkušen, moder in miroljuben vladar odločil za vojsko, potem so bili njegovi nagibi vzvišeni nad vsak dvom; zato je sedanja naša vojska, ki nam je bila usiljena, vsestransko pravična. Če hudobni sosed ne da miru, mora tudi najkrotkejšega miniti potrpežljivost, posebno

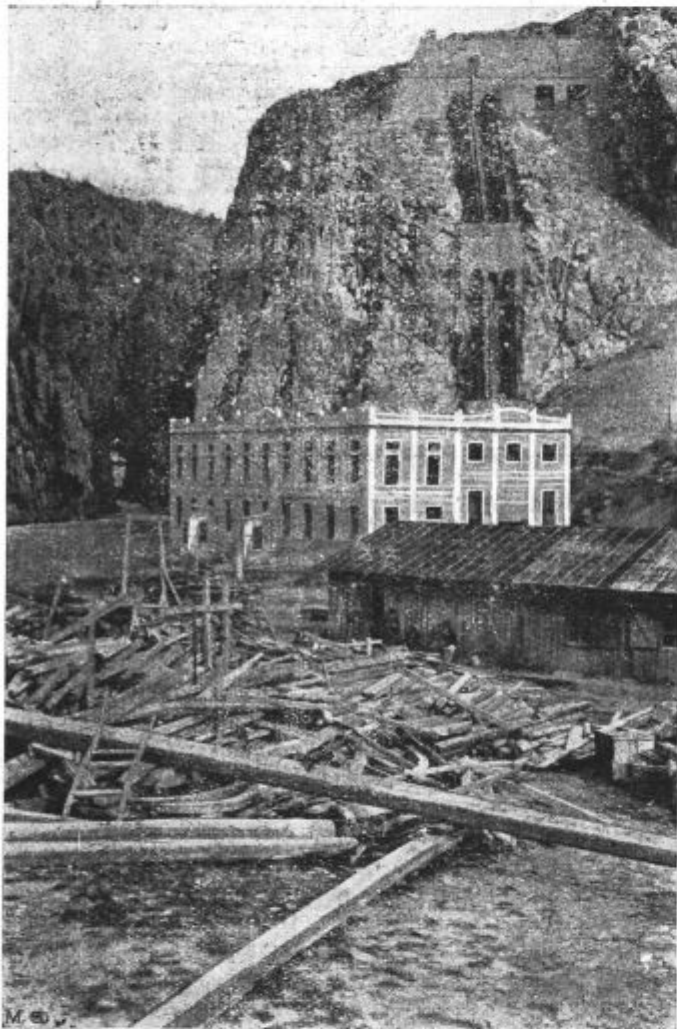
še, če sosed dela večjo škodo s tajnim in hudobnim vznemirjanjem nego z odkritim bojem. V takem položaju je bila naša država: ona je morala udariti s krepko roko, ki je zmage gotova in ji nikakor ni kazalo mirno prenašati velikanske škode, povzročene ji z neprestanim, prikritim rovanjem. Če je pa naša država pričela ji usiljeno in pravično vojsko, potem pa moramo kot zvesti državljanji doprinesti potrebne žrtve, da zmagamo na celi črti in nihče naj z malodušnostjo ne moti navdušenja, ki nas popelje do gotove zmage. Kaj pomeni žrtev posameznika napram velikanski koristi celote, ki jo predstavlja neomajana zmagoslavna Avstrija! Nobene vojske ni brez žrtev, nobene zmage! S tem dejstvom naj računijo tudi maloštevilni godrnjavi slabotneži, kajti ogromna večina državljanov — med temi so gotovo vsi naši slovenski kmetovalci — bo z veseljem položila na oltar domovine vse, kar se od nje zahteva; ti bodo imeli nemajhen delež na slavi konečne zmage, ki nam je zagotovljena že sedaj. Saj čujemo, kako hrabri naši vojaki drve od zmage do zmage in ni več daleč čas, ko bo slavna Avstrija blestela zopet v blagodejnem miru, polna vojne slave, gospodarsko procvitajoča, ne da bi jo za dogleden čas ovirali v njenem razvoju nevoščljivi sosedje. Torej pogum in naprej do popolne zmage, saj bodo doprinesene žrtve rodile tisočeren sad!

2. Kuga.

V spremstvu vsake vojske se kaj rade pojavljajo razne kužne bolezni, ki zahtevajo včasih lahko večjih

žrtev kakor vojska sama. Dandanes, hvala Bogu, kužne bolezni niso več tako nevarne kakor včasih, ker so učenjaki dognali, kaj jim je vzrok, vsled česar ni bilo težavno najti sredstev, s katerimi se kužne bolezni zatirajo ali pa popolnoma preprečijo. Kdor se dandanes ravna po nasvetih zdravnikov, temu se nobene teh kug ni bati.

V vojnem času se zlasti pojavljajo tifus, imenovan tudi legar ali vročinska bolezen, dalje griža in kolera. Vse te bolezni povzročajo glive (bakterije), vsled česar so nalezljive, a ne zaradi neposredne dotike z okuženci; nalezejo se le tedaj, če bakterije pridejo skozi usta v prebavila, zlasti v čreva. Kdor pazi, da se ne okuži skozi usta, kar je prav lahko storiti, temu se ni

Podoba 75. Omiške tvornice: Centrala sil v Kraljevacu.

bati nobene teh kug in to tudi tedaj ne, če pride z okuženci v dotiko ali če jim streže.

Vsled vojske sta se že pričela pojavljati tifus in griža, pa tudi kolera. Tega se je bilo nadejati, ker se vojskujemo z Rusijo; tam je namreč za zdravstvo še silno slabo poskrbljeno. Kolera je kot kuga pri nas na groznem glasu, a danes je izgubila svojo nekdanjo grozoto, ker se je okuženja prav lahko ubraniti.

Sredstva zoper tifus in grižo so ista kot zoper kolero; zato podajamo samo navodila zoper kolero, ker se moremo tifusa in griže ubraniti na enak način.

Kolero povzročajo bacili, ki se nahajajo v črevesnih in želodčnih iztrebilih (v človeškem blatu in v

tistem, kar se izbljuje) za kolero 'obolelih in pa okrevajočih. Ta izločila kaj lahko okužijo vodo (n. pr. vodnjakov in rek) ter različna jedila, ki potem razširjajo kolero. Obolimo pa tudi, če pridemo v dotiko s perilom, obleko in drugimi predmeti, ki so jih rabili za kolero oboleli. Razširjanje kolere je torej povsem podobno onemu legarja ali tifusa. Ker se pa kolera malo hitreje loti človeka in ker je tudi nje pretek nageljši, je zavladal svojčas poseben strah pred njo. Ali kakor so se moderne zdravstvene uredbe izkazale kot uspešne proti legarju, tako je za trdno pričakovati, da bodo mogle hitro omejiti in zatreti kolero. In res se s previdnim in preudarnim postopanjem lahko ubranimo te bolezni. Kaj nam je torej storiti, če bi se pojavil kak slučaj kolere?

1. Gledati nam je predvsem na to, da ne pride nikdo nepotrebno v dotiko z bolnikom in njegovo rodbino; nasprotno naj vsakdo pazi in skrbi, da ostane stanovanje bolnika zaprto in zastraženo, dokler ne pridejo na lice mesta uradni zdravniki, katerih odredbam se je brezpogojno pokoriti.
2. Vsakdo naj pije in uporablja v vse namene, n. pr. za umivanje, kopanje, čiščenje kuhinjske posode itd., le vodo iz vodovodov in vodnjakov, v ktere ne more dohajati kaka nesnaga.
3. Vsakdo naj uživa jedila le kuhana. Za časa epidemije se nam je posebno varovati sadja, zelenjave, sirovega mleka in masla ter svežega sira, ker taka surova jedila najlaže prenašajo kolero. Ker pa za časa epidemije tudi navadna želodčna in črevesna obolenja pospešujejo okuženje, bodimo vobče zmerni.
4. Posebno važna je telesna snaga! Bacili kolere morajo priti v usta, da se razvije bolezen. Umivajmo si torej skrbno roke, osobito si jih pred vsako jedjo in po vsakokratni uporabi stranišča, bodisi javnega ali privatnega, temeljito očistimo z milom in vodo in če možno še s kakim razkužilom, n. pr. z 2% lizolovo ali lizoformovo tekočino. Skrbimo pa tudi za snago v hiši in v stanovanju, osobito glejmo, da so stranišča in greznice v redu.
5. V stanovanje, v katerem se je pojavil kak slučaj kolere, ne sme nikdo, dokler je uradno zastraženo.
6. Istotako se ne smemo dotikati perila, obleke in drugih predmetov, ki jih je uporabljal bolnik, ali jih razpošiljati in prodajati, dokler se niso uradno temeljito razkužili.
7. V hišah, v katerih se je pojavil kak slučaj kolere, je paziti na vse mogoče načine prenosa. Kot taki pridejo osobito v poštev predmeti, ki se jih vsakdo dotika, n. pr. kljuke vrat, držaji stopnjic itd. Te je treba opetovano oprati z 2% lizolovo tekočino, roke pa vsakokrat očistiti in razkužiti, če so prišle v okuženi hiši v dotiko s takim predmetom.
8. Ker se s previdnostjo, zmernostjo in telesno snago lahko ubranimo kolero, je odločno odsvetovati, da bi kdo iz strahu pred kolero odpotoval. Saj ne ve, v kakšne razmere pride drugod; doma pa se po danih navodilih mnogo laže ubrani kolero, kakor pa v tujini ali na potovanju.
9. Vpijanljive pijače telo slabe in od take pijače „navdušen“ ali celo pijan človek pozabi na vse obrambne predpise; zato proč z vsemi alkoholnimi pijačami, ki se jih prav po krivici smatra za zdravila proti kolero in drugim kužnim boleznim.

3. Lakota.

V starih časih, ko ni bilo med ljudmi veliko ali skoraj nič denarja, ko še ni bilo hitre prekmorske trgovine in železnic, so zaporedne slabe letine povzročale tako lakoto, da so ljudje gladu umirali in le bogatini so se mogli obvarovati občutnega pomanjkanja.

Tudi vojskam, zlasti tistim, ki so dolgo trajale, je sledila lakota.

Dandanes je lakota v tistem zmislu kakor v starih časih nemogoča, kajti denarja kroži povsod dovolj in kmetovalec ga dobi kot skupiček za tiste pridelke, ki jih more utrpeti. Z denarjem pa si more nakupiti živil. Upoštevati pa je razen denarja tudi kredit, ki je sedaj urejen, in vzajemno pomoč.

Sedanja vojska, v katero so zapletene vse velike evropske države, nalaga nam Avstrijcem glede živeža prav posebne skrbi, kajti že doslej nismo izhajali z domačimi pridelki in smo bili navezani na uvoz, ki je sedaj skoraj popolnoma prekinjen. Lakote se nam sicer ni bati, pač pa **znatnega delnega pomanjkanja in velike draginje.**

Na pomanjkanje in draginjo se torej moramo pripraviti, hujšega pa se nam ni bati, če kmetovalci storimo svojo dolžnost in ravnamo tako, kakor nam velé sedanji resni časi.

Naša dežela je predvsem živinorejska; krme pridelamo dovolj in tudi vsega drugega razen krušnega žita. Poslednjega pridelamo v navadnem času komaj za štiri mesece, ostanek pokrijemo z uvozom. Uvoz bo pa vsekako težaven in žito, oziroma moka, bosta bržkone silno draga. Kruh je pa naše najvažnejše živilo.

Rabili bomo predvsem kruha in denarja.

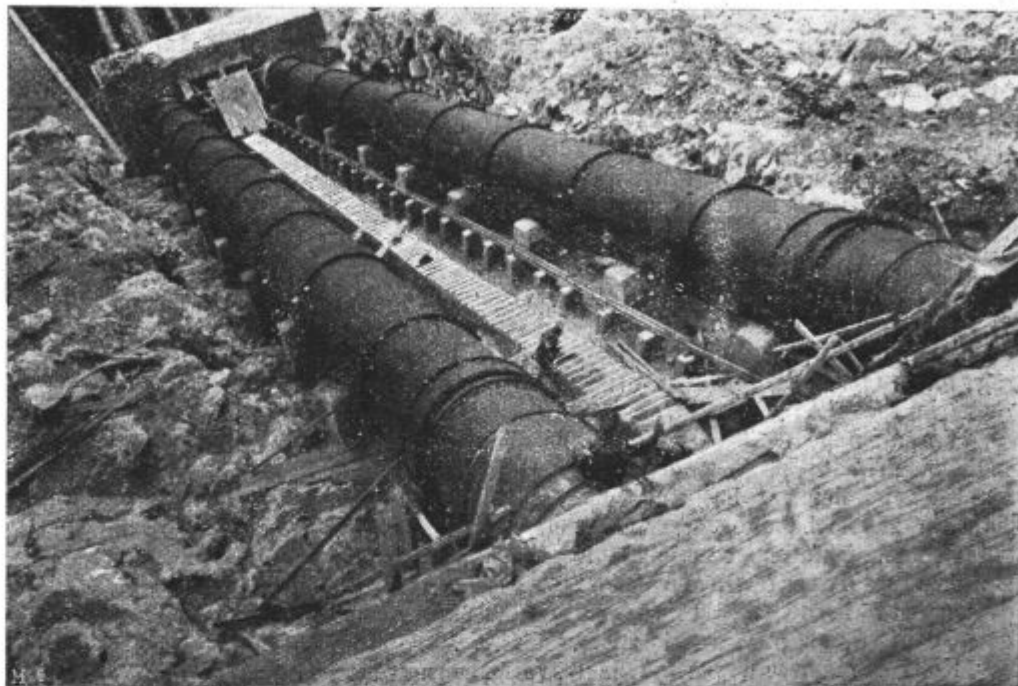
Pozivamo kmetovalce, da naredo že sedaj proračun, na podlagi kterega jim bo mogoče svoje delovanje in življenje tako urediti, da bodo sami izhajali in kar je posebno važno, da bodo mogli preživljati tudi meščanstvo, obrtnike in delavce.

Vsak kmetovalec naj preudari, kaj od svojih pridelkov pri največji varčnosti **mora** za dom prihraniti in kaj sme brez škode prodati. Nekaj pridelkov mora prodati, da dobi denar za davke, obleko in za dokup živil ter drugih potrebščin.

Živina naj dobi le tisto, kar ni porabno za preživljanje ljudi; treba pa jo je vkljub temu kolikor mogoče skrbno negovati, kajti skupiček za živino, mleko itd. bo za naše kmetovalce poglavitni denarni vir.

Če bomo tako delali, ne bo nikomur treba stradati

ali pomanjkanja trpeti in še bo dovolj preostajalo za nekmetovalce. Častno bo za kmetijski stan, če se bo izkazal zmožnega občutno pomanjkanje živil preprečiti. Ko bo vojske konec, kazali bomo na svoje zasluge in takrat se bo velevažni kmetijski stan gotovo bolj uvaževal nego dosedaj.

Podoba 76. Omiške tvornice: Cevasti vodovodi pri centrali sil v Kraljevaču.

Podoba 77. Pokrajinska slika med Dugiralom in Kraljevcem.

Varčujmo s krušnim žitom in vsak naj skuša po možnosti dolgo z domačimi pridelki izhajati. Od krušnega žita (pšenice, rži, turščice in ajde) ne sme živina ničesa dobiti. Pustimo ga v domačih mlinih mleti za dom in ne zahtevajmo lepe moke, ampak čisto navadno; te je več in je veliko redilnejša.

Poleg kruha bo poglavitni živež krompir, ki je

letos, žal, slabo obrodil; zato je treba z njim varčevati. Le tisti krompir, ki v kuhinji ni poraben, naj dobi živina, preostanek pa naj se potrebnim proda. Lep in dober krompir v sedanjih časih živini pokladati je greh. Za krmo je tak krompir tudi predrag, saj za njegov skupiček moremo kupiti boljše in izdatnejše krme.

Fizol je močna dušičnata jed, ki nadomešča meso, in človeka ohrani krepkega poleg druge domače hrane, ki ni dovolj redilna.

Strniščna repa, bodisi sladka, bodisi kislja, bo prav veliko zalegla. Vsak naj jo dovolj prihrani za kuhanje.

Istotako je pripraviti dovolj kislega zelja, ki je samnasebi dobra jed, poleg tega pa še prikuha k drugim jedem ter za zdravje potrebna izprememba pri vsakdanji hrani.

Sveže in posušeno sadje bo tudi veliko zaleglo, vrhutega je redilno in zdravo in dobra izprememba.

Sedanji časi nas silijo, da v jedi nismo nezmerni in zlasti ne izbircni: bodimo veseli, če se na ta ali drug način nasitimo; glavna stvar je, da ostanemo krepki in zdravi.

Varčujmo pa na vseh straneh, da bomo mogli z domačimi pridelki po možnosti izhajati in pa še kaj prodati, kajti denarja bo tudi potreba. Denar naj se izdaja le za neobhodno potrebne reči, ne za potrato in zlasti ne za čisto nepotrebne opojne pijače. Varujte se žganja, domačega in kupljenega; vsako je nepotrebno in strupeno in kdor sedaj žganje pije, ta pač zasluži

Kolikor razmere dopuščajo, je uživati zmerno tudi meso, ki nam je za moč in zdravje potrebno. Kdor zmore, naj za dom zakolje primerno število prasičev, da bo imel za zimo potrebno meso in neobhodno potrebno zabelo. Mleko bodi v kmetski hiši važno živilo; kjer ga ne prodajajo, naj ga porabijo za jed, kjer ga prodajajo, naj ga vsekako pridržijo doma za hrano. Kjer se je udomačilo žganje za zajuterk ali čaj z rumom (kteri rum je pa v resnici le pobarvano žganje), naj se ta nič vredna razvada opusti in naj se pije gorko mleko ali mlečna kava s kruhom, kar vse skupaj greje, redi, daje moč in nasiti. Marsikdo samega mleka ne prenese, pač pa mešanega s kavo in sladkorjem, kar pa ne smatramo za potrato; saj se rabi večinoma le cena cikorijskega sladkorja, ki je pa zelo redilen in lahko prebavljiv ter se bržkone ne bo podražil, ker ga ne bo mogoče izvažati.

Za dobro in zadostno prehranjevanje bomo torej do prihodnje žetve in do konca vojske dovolj imeli, in sicer ne le zase, ampak tudi za druge, a to le tedaj, če bomo pametno gospodarili ter se nam torej nobene lakote ni bati. Poleg vsega si pa tudi vzajemno pomagajmo: bodimo usmiljeni in ne pozabimo revežev, ki bodo v teh težkih časih še revnejši in še bolj pomoči potrebni.

Ogled tvornic apnenega dušika v Dalmaciji.

(S potovanja poročja dr. H. Lipschütz iz Prage.)

(Konec.)

Premer cevi teh vodotokov je še večji nego v Šibeniku, znaša namreč blizu 3 m. Podoba 76. nam kaže, kako sta izpeljana v centralo v Kraljevcu (podoba 75.) dva že dograjena cevovoda, s kterima se obrat začne v kratkem. Električni tok bo speljan odtod okroglo 25 km daleč po stotinah železnih drogov k tvornicam v Omiš

(Dugirat), ki leže kakor prejšnje ob morski obali. Tudi te tvornice leže v jako lepi pokrajini, ktero nam pred očuje podoba 77.

Živinoreja v vojnem času.

Nobene panoge našega kmetijskega gospodarstva ne ogroža sedanja vojna bolj kakor živinoreja. Človeka obhaja slutnja, da bodo uničeni uspehi precej izdatnega pospeševanja živinoreje v zadnjih letih. Naša armada porabi vsak dan približno 2500—3000 glav goveje živine. Velik del vojaštva pa izhaja iz slojev, ki ne uživajo v svoji vsakdanji hrani mesa; zato lahko rečemo, da je ta konsum živine po večini nov in pomeni na število naše živine izgubo, ki se od nikoder ne krije. Po štetju iz l. 1910. je imela Avstrija nekaj nad 9 milijonov glav goveje živine, obe državni polovici skupaj pa, recimo, 15 milijonov glav. Če upoštevamo, da so v tem všteta vsa teleta in vsa mlada živina, pridemo do zaključka, da znaša konsum naše armade na mesec približno 1%, vse živine.

Samonasebi bi to še ne bilo prehudo. Toda na drugi strani opazamo skoraj še bolj škodljiv in nevaren pojav, in ta je, da živino povsod v preveliki meri silijo na trg in jo ponujajo za slepo ceno; vsi sejmi so nabito polni. Da v takih razmerah živina ne more imeti sedanjim razmeram primerne visoke cene, je jasno. Cene žitu im moki so takoj po izbruhu vojne začele hitro rasti, cena živini pa je šla le malo kvišku in še to le pri kljavni živini, čeprav bi bilo razumljivo edinole, da bi šle cene živini kvišku vsaj v isti, še boljše pa v večji meri kakor žitu, ker se nadomesti žito, ki ga v enem letu porabimo, z novim pridelkom že takoj v drugem letu, hlev pa, ki smo ga enkrat izpraznili, se napolni z novim zarodkom šele po preteku več let. Vzrok tej razliki v rasti cen so pač večji del posestniki živine sami, ki nepremišljeno silijo živino na trg. Opravičiti se da deloma to postopanje, toda samo in le s tem, da je odšla pod orožje večina tistih, ki so oskrbovali živino.

Prvo torej, kar se da za našo živinorejo storiti, je, da prenehamo živino, ta naš najboljši vir dohodkov, tako lehkomišljeno prodajati. Zapravljanje živinskega kapitala je naravnost nepatrijotično in nečlovekoljubno. Če bomo že sedaj naše hleve izpraznili, kaj bo ostalo armadi za pozneje? Dosedaj vojaška uprava povečini Kranjske še ni jemala živine; pridemo pa gotovo na vrsto. Pa še nekaj drugega je treba pomisliti! V Galiciji, v Bukovini, v nekterih delih Ogrske in Bosne je živinoreja povečini popolnoma uničena. Ti kraji bodo po vojni nujno rabili živino; preskrbeti jih bodo morali ž njo kraji, ki vsled vojne niso občutno trpeli. Med te pokrajine spada gotovo tudi naša kranjska dežela.

Kranjski kmetovalci, oziroma doma ostale žene-gospodinjice: odzaj nobenega kosa živine več iz hleva razen v skrajni sili, posebno pa ne mlade živine in telet; to je premoženje, kterega vrednost od dne do dne hitro rase!

Izgovori: sin, mož, ki je imel z živino v prvi vrsti opraviti, je šel na vojsko. Sama ne morem vsemu kaj; rajše imam v hlevu manj živine, ktero morem dobro oskrbovati: Ti izgovori ne opravičujejo prodaje še dovolj.

Največjo škodo si pa napravite s prodajo plemske živine, zlasti bikov. Teh se še možki sami radi iznebijo in komaj čakajo, da pri subvencijskih bikih poteče dveletna zavezna doba. Zato naj merodajni činitelji: župani, zadrage, itd., storé vse, da noben dober

in še poraben bik ne gre iz okoliša, ampak da ostane tam tako dolgo, dokler je še sposoben za plemo. Državne podpore so vsled vojne vse usahile; silno težko bo priti v posest dobrega plemenjaka, dokler ne nastopijo zopet redne razmere. Če kdo bika ne more več imeti, preskrbite, da bika prevzame kdo drugi, ki ga more in hoče oskrbovati in spuščati.

Pomisliti je namreč treba, da se v sedanjem vojnem času ne gre toliko za kakovost živine, ampak v prvi vrsti za nje ohranitev sploh. Sedaj nihče ne bode na to gledal, ali je žival lepa, okrogla in debela ter snažna; glavno je, da bode živino še dobiti. To velja posebno še za sedaj, ko je zunaj na polju, v vinogradih itd. veliko dela. Pozneje pa, ko zunanje delo preneha, bode vključ vojni mogoče živino pravilno oskrbovati.

Tudi skrb za dovoljno množino krme povzroča pri nekterih posestnikih prodajo živine, in to vključ splošno dobri krmski letini. Tudi taki posestniki morajo vedno imeti pred očmi da se ne gre za lepo rejeno žival, ampak za živino sploh. Če bomo letos videli živino z nekoliko tanjšimi bedri, ne bomo razočarani: treba bo pomisliti na razmere. Nujno pa seveda priporočamo na mlado, še ne razvito živino tudi v vojnem času, dobro paziti. Odrasli živini ne škoduje, če v dnevih, ko ne dela, dobi le toliko, kolikor potrebuje za življenje; drugače je pa pri mladi živini, ki v razvoju popolnoma zaostane, če se ji ne da dovolj tečne krme.

Sicer se pa da tudi s krmo varčevati in jo celo množiti z različnimi snovmi, ki za časa obilice niso služile kot krma. Koliko Nemci, ki so v vojski kakor mi, skrbijo za povečanje krmskih zalog za zimo, kaže to, da priporočajo celo krompirjevo shraniti, češ da ta nudi dobro in redilno krmo za živino. Tudi v naših kranjskih gospodarstvih je mnogo reči, ki se zavržejo sicer skoraj popolnoma brez koristi, čeprav je v njih primeroma mnogo hranilnih snovi, n. pr. koruzna slama, fižolovca itd. Prav pripravljene nudijo vse te snovi dobro, tečno živinsko krmo. Kdo ve, kaj še vse pride; če letos ne bo sila te reči rabiti kot krmo, bo pa mogoče drugo leto. Isto velja o stročnicah, o repnem in pesnem listju, o zeljnih kocenih itd. V teh resnih časih nikdo ne nastiljaj živini s slamo (vsaj boljše), kakortudi z ajdovco, ampak ohranite jo po možnosti za krmo!

Dolenjske vinorodne pokrajine še posebej opozarjamo na primeroma veliko redilno vrednost trsnega listja. To se more obirati brez vsake škode za trto. Porabiti se sme samo ono, ki ni od modre galice preveč poškopljeno. To listje je bolj tečno, nego kako prepozno pokošeno seno. Ker je vse listje vendarle več ali manj z galico poškopljeno, ga je med drugo krmo mešati in rezati.

Sedaj preneha sveža krma, živino bo treba privaditi na suho. Prehod naj se vrši polagoma. Jesensko pašo je popolnoma izkoristiti; s to se more veliko krme prihraniti. Da bo mogoče tudi slabšo krmo, kakortudi zgoraj navedena krmila primerno izkoristiti, je najbolje, da se suha krma reže, ter slabša vedno z boljše meša. Ni pametno od začetka subega krmljenja živino z dobro krmo razvaditi in jo potem siliti s slabšo, manjvredno. Živina najbolje uspeva, če je krmljenje vedno enakomerno.

Če bomo na tak način porabili vse različne reči za krmo, bo seveda celotna krma nekoliko manj tečna. Za dobro krmo, ki nudi živali vsega potrebnega v dovolj veliki meri, smatramo pravočasno pokošeno in pravilno spravljeno seno. Kakorhitro med to seno mešamo slamo ali kako drugo manjvredno krmo, živina

dobi še vse potrebno, pa le v toliki meri kolikor potrebuje za svoje življenje. Delati pa pri taki mešanici živina že ne more, ne da ne bi shušala.

Da torej pomanjkanju redilnih snovi v krmskih mešanicah odpomoremo, se poslužujmo močnih krmil, ktera rabimo pri slabi krmi kot nekako zabelo ali oblado. Važne med temi močnimi krmili so zlasti sezamove, orehove in pa lanene tropine. Če se je kdaj izplačalo nabaviti ene ali druge, se bo letos, ko si ž njimi ohranimo živino, ki bode v doglednem času dosegla visoke cene.

Če smo dosedaj mogli živino oskrbovati vsaj površno, bode to gotovo toliko lažje čez zimo. Seveda se bodo spomladi, ko se začne poljsko delo, težave obnovile. V poletnem času si pa delo pri živini zmanjšamo ali pa celo popolnoma prihranimo, če živino pasemo in sicer ne prosto, ampak v ograjah ali privezano za kole. Paša je namreč silno veliko vredna. Uspehi, ki smo jih dosegli v deželi, deloma na skupnih, deloma tudi na zasebnih pašnikih, so prav krasni. Povprečni prirastek v eni pašni dobi na živi teži je znašal pri izključni pašni hrani 60—70 kg, pri posameznih živalih tudi več. Najvišji prirastek je dosegel na pašniku Ivje pri Št. Janžu junec Josipa Starine na Leskovcu; ta se je za 113 kg potežil pri sami paši brez vsake druge oskrbe.

S pašništvom bi si torej zlasti večji posestniki celo svojo živinorejo olajšali, ne da bi pri tem morala trpeti število in dobrota živine. V ta namen bi si morali zgodaj spomladi ograditi kak večji travnat prostor in ga morda še na nekaj delov razdeliti. Če je v bližini ali morda celo na prostoru voda, je svet za pašnik za silo urejen. Da bode na prostoru tudi kaj zraslo, je seveda treba svet že jeseni, oziroma pozimi in spomladi temeljito pognojiti.

Natančne strokovne nasvete in pojasnila glede ureditve takih zasilnih umetnih pašnikov, podaje c. kr. kmetijska družba.

Če se bomo držali tu danih nasvetov, potem smo lahko brez skrbi za živinorejo, ki ne bo le brez občutne škode prestala svetovno vojsko, ampak bo prav v sedanjih razmerah znaten vir dohodkov našega gospodarstva.

Inž. R.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pismeno, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčevo ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na pozneje došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priložena 1 K v znakah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Vprašanje 141. Pri nas je letos želod izredno dobro obrodil. Ljudje bi ga nabirali, oziroma prodajali, če bi se plačeval po 6 K 100 kg. Kakšno redilnost ima želod in počim se sme plačevati, da se krmljuje ž njim izplača? (F. K. v S.)

Odgovor: Vrednost krmil se presoja na ta način, da se njih redilnost preračuna na redilnost škroba (šterke).

100 kg svežega, neoluščenega želoda je toliko vredno kakor 40 kg čistega škroba, 100 kg posušenega in neoluščenega želoda toliko kot 69 kg čistega škroba, in 100 kg posušenega ter oluščenega želoda pa toliko kot 75 kg čistega škroba. Temu nasproti je n. pr. 100 kg ovsu toliko vredno kakor 60 kg čistega škroba in 100 kg pšeničnih otrobi toliko kakor 48 kg čistega škroba. Če ta števila primerjate, spoznate krmilno vrednost želoda, ki je seveda le teoretiška, dejansko pa drugačna; želod ima namreč v sebi snovi, ki živalim škodujejo, če se krmi v prevelikih množinah; vrhutega pa tudi ne prija vsem živalim ensko. Dobra stran želoda je njegova znatna prebavnost; škoda le, da ima v sebi veliko čreslovine in neke grenke snovi, ki se imenuje kvercitol. Teh snovi vsebuje največ, ko je svež, škodljive so pa zato, ker povzročajo hude bolezni v prebavilih in celo v možganih. Govedi se vsled slabihkušenj sploh ne priporoča pokladati želoda; če pa že ni drugače, pa le v majhnih množinah, in sicer oluščenega in posušenega, najbolje pa v krušni peči prazenega. Pričeti je z majhnimi množinami, in kakor hitro se zapazi, da škoduje, je treba s krmiljenjem prenehati. Največja množina za odraslo govedo je 1 do 2 kg na dan. Ker želod zapira, se mora pokladati skupaj s krmili, ki drže žival odprto n. pr. z oljnatimi tropinami. Brejim živalim se pa želoda odločno ne sme pokladati. Konj prenese oluščenega in dobro presušenega želoda na dan kaka 2 kg. Najbolje krmiti je še želod prasičem za pitanje, ker dela špeh trd, okusen in trpežen. Zdravju prasičev ne škoduje, če ga jim pokladamo na dan $\frac{1}{3}$ do 1 kg in če se polagoma navadijo na to krmo. Tudi brejim svinjam želoda ne kaže pokladati. To pa velja le za naše bolj ali manj požlahtnjene prasiče, ki se krmijo v svinjakih, dočim nežlahtni hrvaški prasiči, ki so vajeni na želodovo pašo, brez škode prenašajo večjo množino želoda. V sedanjih vojnih časih je potrebno varčevati z vsem, kar je sposobno služiti ljudem kot hrana; zato je vsekako dobro želod rabiti kot krmo, seveda previdno. Cena želoda za krmo po 6 K za 100 kg je prav nizka.

Vprašanje 142. Kako naj zatiram praprot in resje, ki raseta na moji košenici? Tega plevela je toliko med mrvo, da jo živina le nerada je. (J. K. v K.)

Odgovor: Praprot rase najrajše na težkih, kalija bogatih, slabo prezračevanih tleh, resje pa v slabo zagnojeni zemlji, pokriti s plastjo rastlinskih ostankov; ti ovirajo zraku pristop v zemljo in tvorijo sirove sprsteninske kisline, ki zlahtnim zeliščem ne puste uspešno rasti, pač pa resju, mahom in lišajem. Svojo košenico boste zboljšali, če jo redno dobro gnojite in jo zlasti vsako pomlad temeljito prebrnate, da zrahljate gorenjo plast in tako daste zraku priliko vplivati na globoko. S kalijevimi gnojili je ne smete gnojiti, ker bi s tem rast praprota le pospeševali. Praprot pa še posebej zatirajte z rednim izpodrezavanjem pri korenini, to pa preden praprot dozori, zato da ne more delati trosi (semena). Redno, pravočasno izpodrezavanje mlade praproti tudi sicer rastline oslabi, da končno poginejo.

Vprašanje 143. Letos je zelo veliko smrekovih storžev. Kako jih je obratiti in sušiti in ali bi se izplačalo to blago nabirati ter prodajati? Počim se plačujejo smrekovi storži in katera tvrdka jih kupuje? (J. K. v K.)

Odgovor: Letos je najbrž po vseh deželah veliko smrekovih storžev, ker dosedaj pri nas še nihče ni po njih povpraševal. Kupovali jih bodo najrajše v bližini sušilnic, da si prihranijo stroške za prevažanje. Iz tega vzroka vam tudi ne moremo naznaniti nobenih cen. Lahko pa sami povprašate pri nekterih tvrdkah, ki imajo take sušilnice in ki so naštetje v 21. in 22. številki lanskega „Kmetovalca“, kjer je tudi popisano kako in kdaj je storže pobirati in shranjevati. Vse to je pri kupčiji s storži velike važnosti.

Lansko leto so n. pr. dobavili nekteri posestniki na Kranjskem storže, ki niso imeli v sebi nič semena. Kupec jih je tožil, dobavitelji so propadli ter morali trpeti velike sedne stroške.

Vprašanje 144. C. kr. okrajni šolski svet je ukazal šolskim vodstvom, da naj šolska mladina nabira listje robide, ki je neki dobro nadomestilo za ruski čaj in se bo porabil za vojake itd. Da pa to listje res postane nekako dobro nadomestilo za pravi čaj, se menda mora z njim izvršiti nek kemijski proces in zato se mora poprej podvreči kipenju. Ker bi to tudi nas zasebnike zanimalo, zato prosim pojasnila, kako je listje od robide pripraviti za čaj? (J. M. v Z.)

Odgovor: Mi smo Vaše vprašanje predružačili, kajti Vi vprašate za napravo čaja iz listja borovnic, kar je po napačno; gre se namreč za listje robide. Posušeno robidno listje je res prav dobro nadomestilo pravega čaja, če je prav prirejeno; gotovo boljše nego kak slab pravi čaj. Vrhutega robidin čaj ne slabi živcev in je dobro zdravilo pri prehladu prebavil; poleg tega zelo uspešno olajšuje nadoho. Za čaj je pa porabno le prav mlado robidno listje; zato ga je treba nabirati nekako meseca maja in ga sušiti počasi v senci, nikdar ne hitro na solncu. Pri takem počasnem sušenju v senci se v listju že itak vrši neka kemijska izprememba; sok namreč kipi in pri tem se razkroji grenka in zagatna čreslova kislina. Če bi se z robidnim listjem pri sušenju primerno ravnalo, bi se dalo mogoče napraviti še boljše nadomestilo pravega ruskega čaja, kar bi pa morali šele veččaki s poskušnjami dognati. Sedaj je po našem mnenju robidno listje za čaj že prestaro, ker je deloma že od slane osmojeno; čaj iz takega listja bi imel v sebi veliko preveč čreslovine ter bi bil silno grenak in zagaten. To bi ne bilo nikako nadomestilo pravega čaja, ampak kvečjemu zdravilo za gotove črevesne bolezni. Sloveč botanik in drogist, ki se je posebno pečal s spoznavanjem robidnic, piše: „Mlado, posušeno robidno listje ima isti okus kakor čist, dober kitajski čaj, gotovo pa boljši kakor tiste vrste, ki se pri nas prodajajo. Ker sem pil v Aziji veliko dobrega čaja in žvečil za preskušnjo veliko svežega listja čajevе rastline, se moja sodba pač more upoštevati. V Berlinu sem že pred leti naredil šalo, ki je pa pravzaprav bila resna poskušnja. Povabil sem na čaj učene prijatelje in jim obljubil, da jih pogostim z najboljšim čajem dveh raznih vrst. Dal sem jim čaj robidnega listja, potem pa pravi čaj ter jih prosil, naj izrečejo svojo sodbo. Soglasno so dali prednost robidnemu čaju. Seveda sem jim nazadnje zadevo pojasnil.“

Vprašanje 145. Ali naj krmim brejo svinjo z ribjo moko? Ali je dobro taki svinji pokladati tudi ovseno moko ali pa orehove tropine? (F. L. v P.)

Odgovor: Ker ima ribja moka v sebi živalske beljakovine in vrhutega izredno veliko lahko prebavljivega fosforokislega apna, zato je ona za doječjo svinjo izborna krma. Prasič kot vsejedec mora namreč v krmi dobivati tudi nekaj živalskih beljakovin. Breji svinji se poklada z ozirom na njeno velikost in množino pujskov, ki jih ima dojiti, 25 do 30 dkg ribje moke na dan. Opozorjamo Vas, da je zaloga ribje moke pri kmetijski družbi že majhna; ko ta poide, je sploh več ne bo, dokler bo vojska. Ribjo moko dobivamo namreč le iz Nemčije; tam so pa za čas vojske prepovedali vsak izvoz močnih krmil, med ktere se šteje tudi ribja moka. Prasičem in drugim živalim morate dajati več beljakovin, nego jih je v navedeni množini ribje moke; nedostatek morate nadomestiti s tem, da ji dajete še kako drugo močno krmo, v tem slučaju ovseno moko, ki bi bila posebno dobra, toda pri današnji ceni ovsu zelo draga. Ovsena

moka ima pri prasičih gotovo prednost pred orehovimi tropinami; tudi te niso slabe, vendar jih prasičem ne smete dajati v preveliki množini.

Vprašanje 146. Dasi je letos krompir zelo drag, bodisi zaradi vojnega stanja, bodisi ker je slabo obroditel, ga nameravam vključiti v govedo, ker imam zelo veliko drobnega krompirja, ki ga ne kaže rabiti za jed. Da prihranim kolikor se da na delu in kurivu, vprašam, ali naj pokladam krompir sirov razrezan ali kuhan? (I. Ž. v L.)

Odgovor: Na vsak način Vam priporočamo vsestransko varčevanje, kajti če traja vojska še naprej, pridemo z živili pozimi prav gotovo v veliko zadrego. Iz tega vzroka porabimo po možnosti ves krompir le za preživljanje ljudi in za krmo le tisti, ki za kuho res ni pripraven. V krompirju je neka snov, ki doslej kemijsko še ni natančno določena; imenuje se vitamin. Ta je v človeški kakor v živalski hrani zaradi zdravja neobhodno potreben in se s kuhanjem uniči. Iz tega vzroka pokladajte krompir dobro opran in obležan le sirov, če ga v majhnih množinah pokladate; ker pa govedo velikih množin sirovega krompirja ne prenese, zato dajajte pri pokladanju velikih množin krompirja vsaj en del sirovega.

Kmetijske novice.

† Inž. Frančišek Holz. Na Stawczanskem bojišču pri Gródku v Galiciji je umrl junaške smrti tudi naš sotrudenik na kmetijskem polju, g. inž. Frančišek Holz, tajnik c. kr. kmetijske družbe v Gradcu. Pokojnik je bil vrl naš tovariš, marljiv uradnik in goreč govornik na kmetijskih shodih, tako da bo ostal vsem, ki so ga poznali, v trajno lepem in častnem spominu. Rojen 1. 1880. v Ivanjševcih pri Gor. Radgoni se je šolal na gimnaziji v Mariboru; nato je vstopil na visoko poljedelsko šolo na Dunaju. Po dovršenih študijah je služboval 1. 1906. na veleposestvu Višanih na Moravskem, od 1. 1907. naprej pa pri bosenski tobačni režiji v Sarajevu. L. 1910. je nastopil mesto tajnika c. kr. kmetijske družbe v Gradcu, kjer se je z veliko vnemo posvetil svoji službi v nadi, da bo mnogo koristil svojemu narodu. Prezgodnja smrt je prekrizala njegove načrte. Kot član društva kmetijskih učiteljev je rad prihajal tudi na Kranjsko in se z veseljem udeleževal posvetovanj. Blagemu tovarišu časten spomin!

Razglas o sprejemu učencev v kmetijsko šolo na Grmu. Meseca novembra se prične na Grmu novo šolsko leto za učence kmetijske zimske in kmetijske celoletne šole. Zimska šola traja dve zimi od novembra do konca marca, celoletna šola od novembra enega leta do konca oktobra drugega leta. Učenci plačujejo za hrano in stanovanje mesečno po 30 K. Podpore potrebni sinovi kranjskih posestnikov se sprejemajo tudi brezplačno. Prošnjí za sprejem in za prosta mesta je priložiti: 1.) rojstni list; 2.) zadnje šolsko izpričevalo; 3.) zdravniško izpričevalo o telesni sposobnosti; 4.) izpričevalo o lepem vedenju in 5.) izjavo očeta ali varuha, da bo plačal stroške šolanja. — Prošnjo, ki je koleka prosta, je poslati ravnateljstvu kranjske kmetijske šole na Grmu do 25. oktobra t. l.

Družbene vesti.

* Vsako naročilo se pri sedanjih razmerah zvrši le proti predplačilu ali po povzetju; družba v tem oziru ne more delati izjeme, ker vsi dobavitelji vseskozi enako postopajo. Naročniki in tudi načelniki podružnic, ki naročijo kmetijske potrebščine za svoje podružnice, naj torej družbi denar obenem z naročilom vpošiljajo, ali pa naj privolijo, da se vrednost pošiljkatve povzame. Vse cene so vselej razvidne iz »Družbenih vesti«.

* **Žlindre** to jesen in bržkone tudi pozimi ne bo dobiti. To, kar tvornice sedaj izdelujejo, bodo porabile v svoji deželi. V nadomestilo za žlindre nam bosta služila superfosfat in kostna moka. Kalijeve soli in kajnta je še v zalogi in bo kalijevih gnojil sploh zadosti dobiti, samo če železniški promet z Nemčijo ne bo prehudo oviran. Čim hitreje nam torej naročniki prijavijo svoja naročila, tem večja je možnost, da kalijeva gnojila še pravočasno prejmejo.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7— 100 kg z vrečo vred.

Kalijevo sol po K 12:60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Apneni dušik po 24— K 100 kg iz Ljubljane.

Amonijev sulfat po 36—K 100 kg iz Ljubljane.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 18 K 100 kg z vrečo vred.

Za vinogradnike in vinske trgovce ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vinsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 6 K ter je denar pri narečtvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 5 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 kg se pošilja za 60 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati. Opozarjamo na spisa c. kr. kletarskega nadzornika Fr. Gombača o vinomeru in o eponitu v 6. številki letošnjega »Kmetovalca«.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Seja glavnega odbora dne 1. oktobra 1914.

Seji je predsedoval družbeni predsednik gospod komercialni svetnik Povše, c. kr. deželno vladno je zastopal gospod dvorni svetnik vitez pl. Laschan, deželni odbor namestnik deželnega glavarja v deželnem odboru gospod dr. Evgen Lampe, in navzoči so bili odborniki gg: baron Apfaltrern, Bartol, Dimnik, Hladnik, Istenič, Jan, Kosler, baron Liechtenberg, Mihelčič, Biber, Rohrman in ravnatelj Pirč.

Zadnja seja je bila meseca junija, ker poleti navadno ni nobene odborove seje, kar velja zlasti za letos vsled nastale vojne. Predsednik je poročal vsledtega o nekterih zadevah, ki jih je zvršilo predsedništvo ter prosil zanje naknadnega odborovega odobrenja.

Poročal je, da je izrekel v imenu kranjskih kmetovalcev, ki jih družba zastopa, v posebni deputaciji njega ekselenci gospodu deželnemu predsedniku baronu Schwarzu gloliko sožalje na težki izgubi, ki je zadela nas vse vsled zločinskega umora, zvršenega na Nj. c. in kr. visokosti nadvojvodi prestolonasledniku Francu Ferdinandu ter njegovi soprogi vojvodinji Sofiji Hohenberški. Deželni predsednik je družbeno izjavo sožalja in velike udanosti našega kmetijskega stanu vzel na znanje ter obljubil o tem poročati na Najvišje mesto, s kterega je dobila kmetijska družba iskreno zahvalo za izraženo sočutje in za podano udanostno izjavo.

Istotako se je družbeni podpredsednik monsignor dr. Lampe v imenu kmetijske družbe zglasil 18. avgusta pri njega ekselenci gospodu deželnemu predsedniku ter sporočil družbena voščila ob priliki rojstnega dne Nj Veličanstva previtlega cesarja, zakar je istotako došla Najvišja zahvala.

Vsled nastale vojne se je tudi predsedništvo v imenu kmetijske družbe po svojih skromnih silah udeležilo dobrodelnih akcij v prid onih, ki so vsled vojne prizadeti ter je izročilo c. kr. deželni vladi 200 K za Rdeči križ, deželnemu odboru pa 300 K za podporo ostalim v vojno poklicanih. Glavni odbor je vzel to na znanje ter ta izdatek soglasno odobril.

Predsednik je nadalje sporočil, da je sestavil oklic na kmetijske podružnice, kako je kmetovalce poučevati glede gospodarjenja za časa vojne, ki je bil objavljen v »Kmetovalcu«. Glavni odbor je vzel to poročilo soglasno in odobrujoč na znanje, kakortudi od g. družbenega predsednika zapričeto akcijo za brezplačno dobavljenje in konserviranje sadja, ki je imela nepričakovano ugoden uspeh; v tem oziru se je neverjetno veliko zgodilo v prid ranjencev in to s pomočjo neutrudljivo delujočega deželnega sadjarskega učitelja g. Humka, kteremu je izreči priznanje in zahvalo. Priznanje in zahvala pa gre tudi vsem mnogoštevilnim darovalcem sadja ter potrebščin za konserviranje.

Dne 8. septembra t. l. je bila voljena za generalno prednico III. razreda sv. Frančiška Asiškega, t. j. Šolskih Sester v Mariboru, dosedanja prednica Šolskih Sester v Marijanišču v Ljubljani, č. g. mati Lidvina Purgaj, ki se sedaj mora preseliti v Maribor in zapustiti svoj delokrog v Marijanišču. Kakor je znano, ima kmetijska družba svojo kmetijsko gospodinjsko šolo v Marijanišču; č. g. mati Lidvina je bila kot prednica obenem tudi voditeljica gospodinjsko-šolskega internata ter prva učiteljica za gospodinjstvo. Gospa generalna prednica mati Lidvina je svoj posel v družbeni gospodinjski šoli z največjo vnemo vršila ves čas njenega obstoja, t. j. skozi celih 16 let, to pa na tako vzoren način, da ni le šola izborna uspevala in se od leta do leta razvijala, ampak da ves čas niti enkrat ni prišlo do najmanjšega nesporazuma med družbo in med vodstvom Marijanišča, oziroma šolskega internata. Zasluge za družbeno gospodinjsko šolo g. generalne prednice so izredno velike. Zato je predlagal družbeni predsednik, da ji glavni odbor ne le čestita na njenem odlikovanju, ampak ji tudi izreče prav posebno zahvalo za njeno 16letno delovanje ter obenem prosi, da se družbeno predsedništvo pooblasti, gospo generalno prednico Lidvino Purgaj, predlagati na Najvišje mesto za odliko.

Vsled naročila ministrstva za notranje zadeve so se v vseh političnih okrajih osnovali odbori, ki imajo preskrbeti potom izmenjave delavce, potrebne zlasti pri žetvi in pri setvi. Za izmenjavo delavskih sil med posameznimi političnimi okraji je ustanovljen v Ljubljani »Deželni odbor za posredovanje delavskih sil«, ki ima svoj sedež pri kranjskem deželnem odboru v Ljubljani. Kakor dosedanja poročila kažejo, ti krajevni odbori za posredovanje delavskih sil nimajo nobenega opravila, ker se pač v malem številu zglasujejo delojemalci, skoraj nič pa ne delodajalci, kajti ljudje si kolikortoliko med seboj pomagajo in dobivajo potrebne sile zasebnim putem. Bati se je pa bilo, da v nekaterih krajih ne bo mogoče zadostno in pravočasno zvršiti jesenska vprežna dela na polju, ker nedostaja vprežnih konj in zato je družbeno predsedništvo odredilo organizacijo vzajemne pomoči za jesensko vprežno poljsko delo. Ta organizacija je bila tako mišljena, da se pri družbi zglase tisti, ki rabijo vprežno živino in tisti, ki lahko pridejo z vprežno živino na pomoč. Družba bi potem obe stranki spravila v stik ter bi bilo vse drugo prepuščeno zasebnemu dogovoru. V to svrhu je kmetijska družba izdala oklic, ki je bil objavljen v družbenem glasilu »Kmetovalcu« in v vseh drugih listih. Pa tudi v tem slučaju se ni pokazala potreba nikjer posredovati, vendar je pa družba s tem pokazala svojo dobro voljo. Glavni odbor je vzel to poročilo na znanje.

Dalje je vzel glavni odbor na znanje, da se je kmetijska družba že 1. septembra t. l. obrnila na c. kr. deželno predsedništvo s spomenico, v kateri je obrazložila, da so postavljene maksimalne cene za moko previsoke napram ceni žita in da je preprečiti izkoriščanje kmetovalcev na eni strani in konsumentov na drugi strani po gotovih mlinarskih obrtih. Istotako je družba zahtevala postaviti maksimalne cene posebej za prodaj na debelo v celih vagonih in posebej za prodaj nadrobno pri vseh živilih. Glavni odbor je ta korak družbenega predsedništva vzel na znanje in istotako poročilo tajništva, da maksimalnih cen za prodajo krompirja nadrobno ne kaže znižati, ker kmetovalci vsled slabe letine pri krompirju niso v stanu krompirja za tisto ceno prodajati, ki se hoče določiti za prodaj nadrobno.

Glavni odbor je vzel na znanje, da je c. kr. kmetijsko ministrstvo pozvalo družbo delovati za bodočo dobro letino s propagando za porabo umetnih gnojil. Družba je kmetijskemu ministrstvu takoj odgovorila, da bo samoobsebi umevno v tem zmislu delovala. Pisarniško ravnateljstvo je dobilo naročilo v »Kmetovalcu« delati neprestano propagando za porabo umetnih gnojil in istotako je naročeno vsem družbenim uslužbencem, ki predavajo o kmetijstvu, da kmetovalce prav posebno pozivajo k zadostni porabi umetnih gnojil.

Odbor je vzel na znanje, da je bila c. kr. kmetijska družba 6. septembra t. l. od c. kr. kmetijskega ministrstva vprašana, kakšno stališče naj se zavzema glede prepovedi izvoza močnih krmil. Družba je na ta dopis v splošnem takoj odgovorila, 29. septembra se je pa izrekla vsled dobljenih informacij odločno za prepoved izvoza vseh močnih krmil. Ravnotako se je vzel na znanje poročilo družbenega tajništva, da bo bržkone šlo zelo trdo z otrobi, ki so že danes nerazmerno drage in postanejo prav gotovo še dražje; zato je družba nakupila za ude oljnatih tropin kolikor je mogla. Te je morala deloma naprej plačati. Velika težkoča pa je nastala glede dobavanja vreč. Tovornice za olje namreč nimajo vreč in odpošiljajo kupljeno blago le, če se jim vreče pošljejo. Ker jih je težko dobiti, je družba pokupila v Ljubljani vso juto, ki bo vsled prekinjenega uvaževanja prediva prav gotovo pozneje zelo draga; iz nakupljene jute se napravijo vreče.

Ker bo c. kr. kmetijska družba bržkone kmalu pozvana izreči svoje mnenje glede prepovedi klanja telet, se je glavni odbor na podlagi dogovora s kmetijsko centralo na Dunaju izrekel, da je biti v tem pogledu previdnim, kajti kmetovalci imajo tudi velike izdatke v denarju, ki jih morejo kriti le s skupičkom svojih pridelkov in zato ne gre kar splošno uveljaviti prepoved klanja telet. Glavni odbor se je dogovoril o pogojih, pod katerimi naj se eventualno taka prepoved izda, ter zahteval, da se dovolitev, kako tele zaklati pod določenimi pogoji, ne prepusti edinole županu, ampak da se mora poslušati tudi mnenje kmetijskih podružnic in živinorejskih združenj.

Kot glavna točka dnevnega reda odborove seje je bilo posvetovanje, kaj je storiti, da se vsled vojnih razmer otežkočena kmetijska produkcija ohrani vsaj na sedanji višini, zlasti pa o tem, kaj naj se ukrene, da kranjska živinoreja vsled nezadostne izpodreje kvantitativno ne propade. To obravnavo je sprožil družbeni odbornik g. baron Apfaltrern. Razprave so se udeležili vsi odborniki, zlasti pa so podali velevažna pojasnila poleg družbenega predsednika in podpredsednika gg. odborniki: Ba-tol, Hladnik, Piber in Rohrman. Izreklo se je mnenje, da se mora kmetijski obrat krepke ohraniti, če naj se vojska zmagovito konča. Če se za vojsko izda v domoljubnem prepričanju na stotine milijonov, se mora nekaj milijonov porabiti tudi za ohranitev in okrepitev kmetijstva, ki je ravno sedaj pokazalo, da je pravi steber države, od kterega je tudi zavisno, ali bo naša država sedanje težke čase dobro prebila. Ker se gre pri svetovni vojski za gospodarsko nadvlado, ni dovolj, da se naša armada zmagovito drži, ampak tudi doma moramo z zadostno vsestransko produkcijo uspešno kljubovati našim sovražnikom. Na podlagi debate sklene glavni odbor predložiti c. kr. kmetijskemu ministrstvu spomenico, in v njej zahtevati, da se kmetijstvo tudi nadalje z vsemi silami podpira z akcijami, ki bodo kmetovalcem omogočile še naprej uspešno gospodariti.